

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ Η/Υ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
Εργαστήριο Ηλεκτρονικών & Λογικού Σχεδιασμού

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ
ΛΟΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Γ.Φ. ΑΛΕΞΙΟΥ - Ε.Ζ. ΨΑΡΑΚΗΣ

Πάτρα 2018

Ακαδ. Έτος : 2020-21

Εαρινό Εξάμηνο : 2020-21

Ονοματεπώνυμο: Λουκάς Ιωάννης Προδρόμου
Α.Μ. : 1084590

Ονομ/νυμο Συνεργάτη: Ανδρέας Κατσαρός
Α.Μ. : 1084522

Ονομ/νυμο Συνεργάτη: Χουσελάς Νικόλαος Δημήτριος
Α.Μ. : 1067432

Τμήμα : _____

Άσκηση:__ ΑΣΚΗΣΗ 7 __

Αναλυτική Βαθμολογία Πρακτικού Μέρους:

	Βαθμός Αριθ.	Αξιολογητή Ολογραφ.	Υπογραφή Αξιολογητή
<i>Άσκηση 1</i>			
<i>Άσκηση 3</i>			
<i>Άσκηση 5</i>			
<i>Άσκηση 6</i>			
<i>Άσκηση 7</i>			
<i>Μ.Ο.</i>			

ΑΣΚΗΣΗ 7

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

ΘΕΜΑ: ΚΥΚΛΩΜΑΤΑ ΜΕΤΡΗΤΩΝ - COUNTERS

(Μ. Mano, Γ' Έκδοση, Κεφ. 6, σελ. 316 – 337)

Μέρος Α – ΜΕΤΡΗΤΕΣ

Οι ΜΕΤΡΗΤΕΣ είναι ακολουθιακά κυκλώματα τα οποία συνήθως χρησιμοποιούνται σαν βασικοί λίθοι στην σχεδίαση και υλοποίηση πολυπλοκότερων λογικών κυκλωμάτων. Βασικές λειτουργίες στις οποίες χρησιμοποιούνται είναι η μέτρηση και διαίρεση συχνότητας, η μέτρηση του χρόνου, οι αριθμητικές πράξεις, κ.λ.π.

Τα κυκλώματα των ΜΕΤΡΗΤΩΝ υλοποιούνται με χρήση JK, RS, T ή D Flip- Flops και μπορούν να διαιρεθούν σε δύο βασικές κατηγορίες.

Στους ασύγχρονους (λέγονται και σειριακοί ή ripple ΜΕΤΡΗΤΕΣ).

Στους σύγχρονους (λέγονται και παράλληλοι ΜΕΤΡΗΤΕΣ).

Στους σύγχρονους ΜΕΤΡΗΤΕΣ, οι έξοδοι όλων των flip-flops αλλάζουν κατάσταση ταυτόχρονα, σε αντίθεση με τους ασύγχρονους όπου η είσοδος κάθε FF σκανδαλίζεται από την αλλαγή κατάστασης της εξόδου του προηγούμενου FF.

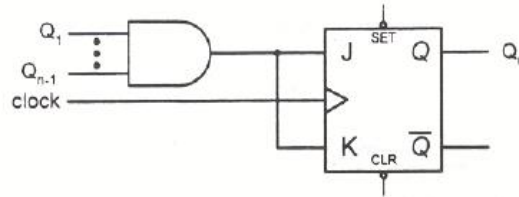
Ανεξάρτητα από την κατηγορία που ανήκει, ένας ΜΕΤΡΗΤΗΣ είναι ένα ακολουθιακό κύκλωμα το οποίο επαναλαμβάνει μία ακολουθία N προκαθορισμένων, από τον σχεδιαστή, καταστάσεων όπου N το modulo του ΜΕΤΡΗΤΗ.

ΠΡΟΣΟΧΗ : Πριν ξεκινήσετε την υλοποίηση της άσκησης κατεβάστε ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ από το eclass του εργαστηρίου (από την κατηγορία “Έγγραφα\Logisim-Evolution”) το .zip αρχείο με την ανανεωμένη βιβλιοθήκη για το Logisim (CEID_LogicDesign_LogisimEV_library_v1.2). Για το πως εισάγουμε βιβλιοθήκη στο Logisim-Ev, συμβουλευτείτε την παρουσίαση για τον simulator που βρίσκεται στα “Έγγραφα/Logisim-Evolution” του eclass του εργαστηρίου.

ΜΑΖΙ με την αναφορά ΠΡΕΠΕΙ ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ να παραδώσετε και το αρχείο .circ του simulator σε ένα .zip αρχείο (.pdf + .circ)

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ- Μέρος Α

A1α. Αφού εξηγήσετε τη λειτουργία του βασικού κυκλώματος που απεικονίζεται στο Σχ. 1, να υλοποιήσετε στον simulator, με τη βοήθεια του κύκλωμα του Σχ.1, έναν **σύγχρονο δυαδικό μετρητή των 4-bits**, να βεβαιωθείτε, με την χρήση παλμογράφου, για την σωστή λειτουργία του κυκλώματός σας και να δώσετε τα απαιτούμενα screenshots.

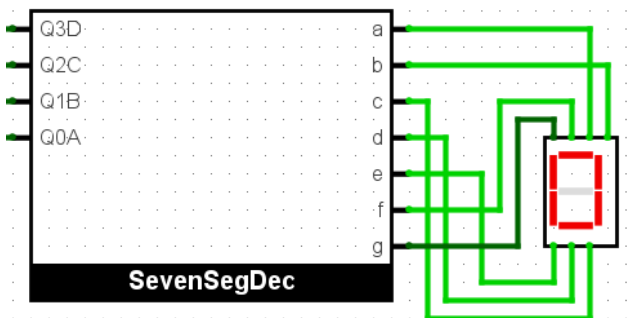
Σχήμα 1

Παρατηρήσεις:

- **ΜΗΝ** χρησιμοποιείτε σκέτα στοιχεία λογικών πυλών. Η όποια χρήση πυλών πρέπει να γίνεται με το αντίστοιχο ολοκληρωμένο από την Βιβλιοθήκη TTL/CEID.

Για τη σχεδίαση του κυκλώματος να χρησιμοποιείτε **MONO**:

- Από την βιβλιοθήκη **TTL**: Ένα ολοκληρωμένο 7408.
  - Από την βιβλιοθήκη **CEID LogicDesign LogisimEV(v1.2)**: Δύο ολοκληρωμένα 74LS112 (L_74112) και τον 7-segment Decoder (*SevenSegDec*),
  - Από την βιβλιοθήκη **Input/Output-Extra**: Τον παλμογράφο (*Digital oscilloscope*)
  - Από την βιβλιοθήκη **Input/Output**: Το 7-Segment Display
- Ρυθμίστε τον παλμογράφο να απεικονίζει **5 σήματα συνολικά**: το clock (με συχνότητα 1Hz) και τις εξόδους των flip-flop Q0-Q3 για **20 καταστάσεις**.
- Οι είσοδοι του 7-segment Decoder (*SevenSegDec*) Q0A-Q3D οδηγούνται από τις εξόδους, Q, των αντίστοιχων JK flip-flop, ενώ οι έξοδοί του, *a, b, ..., f, g*, συνδέονται απευθείας στις αντίστοιχες εισόδους *a, b, ..., f, g* του 7-Segment Display. Σε κάθε παλμό του ρολογιού θα πρέπει να εμφανίζεται το αντίστοιχο ψηφίο (βλ. παράρτημα για τα ψηφία).

- **ΠΡΟΣΟΧΗ:** Τα JK flip-flop του 74112 είναι αρνητικής ακμής πυροδότησης και οι εισόδους CLEAR(ή *Reset*, *R*, *nCLR*) και PRESET(ή *Set*, *S*, *nPRE*) είναι **Active Low**!
- **ΠΡΟΣΟΧΗ:** Για να ξεκινήσει το Flip-Flop να λειτουργεί σωστά πρέπει πρώτα να θέσετε την είσοδο CLEAR(ή *Reset*, *R*, *nCLR*) στο “0” (**CLEAR=0, εκκαθάριση**) και έπειτα να τη θέσετε στο λογικό “1”. Η είσοδος PRESET(*Set*, *S*, *nPRE*) πρέπει να συνδεθεί εξαρχής στο λογικό “1”
- Επιβεβαιώστε πριν την έναρξη της εξομοίωσης ότι η συχνότητα λειτουργίας (tick frequency) του CLOCK είναι ίση με **1Hz**. (Συμβουλευτείτε την παρουσίαση για τον simulator που βρίσκεται στα “Έγγραφα” του eclass του εργαστηρίου)

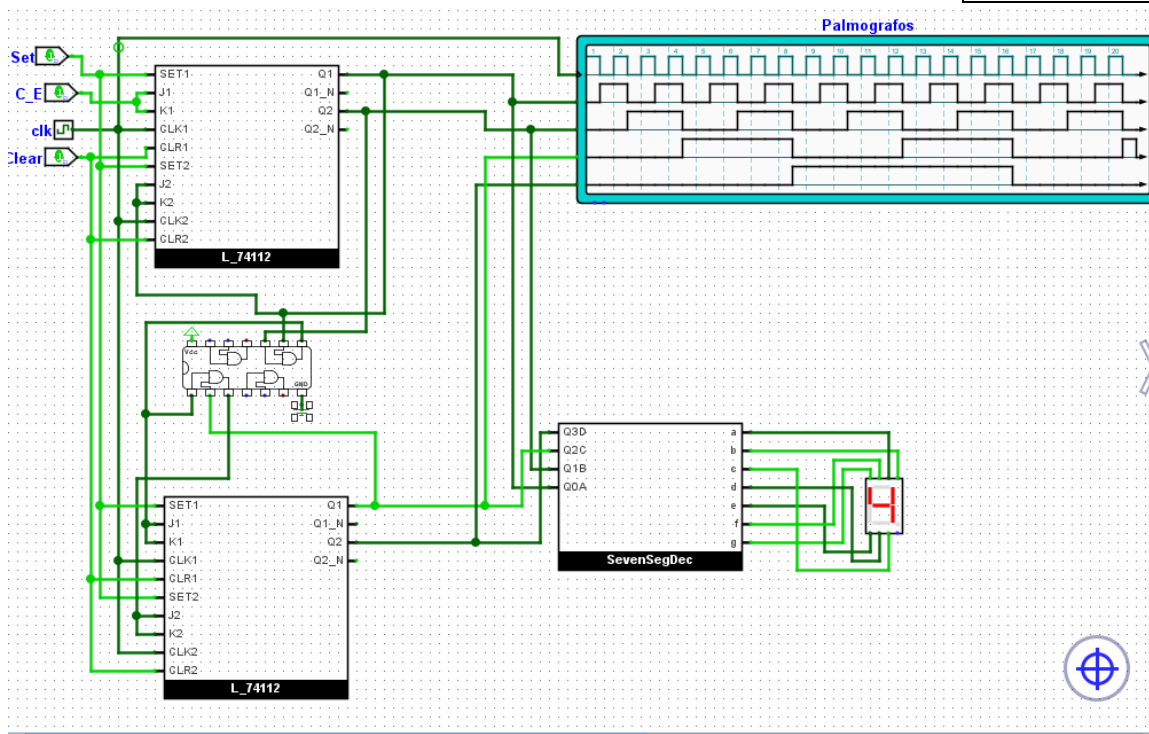
ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σύντομη επεξήγηση της λειτουργίας του κυκλώματος του Σχ.1

Το κύκλωμα του σχ.1 είναι το βασικό κύκλωμα που χρειαζόμαστε για να μπορούμε να κατασκευάσουμε τον 4-bit μετρητή μας. Περιέχει μια πύλη AND της οποίας η έξοδος συνδέεται με τις εισόδους J , K του Flip-Flop. Οι εισόδους της είναι η έξοδος και η είσοδος ενός προηγούμενου J-K Flip-Flop.

Screenshot του counter των 4-bit με παλμογράφο (για 20 καταστάσεις)

Στην εικόνα το C_E είναι το Count_Enable.

Στον 20ο κύκλο εμφανίζεται στο 7-second-display το 4 γιατί σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα έχουμε:

ΚΥΚΛΟΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	A
11	B
12	C
13	D
14	E
15	F
16	0
17	1
18	2
19	3
20	4

A1β. Τροποποιήστε το κύκλωμα του ερωτήματος A1, ώστε να συμπεριληφθεί και μία είσοδος **Enable** η οποία όταν έχει την λογική τιμή “1” θα ενεργοποιείται η μέτρηση, ενώ όταν έχει τη λογική τιμή “0” η μέτρηση θα «παγώνει» στη συγκεκριμένη τιμή.

Παρατηρήσεις:

- Θα πρέπει να επέμβετε **μόνο** στην είσοδο του 1^{ου} και 2^{ου} JK flip flop.
- Δεν χρειάζεται να χρησιμοποιήσετε κανένα επιπλέον κύκλωμα/στοιχείο.
- Όταν Enable='1' το κύκλωμα λειτουργεί όπως αυτό του A1
Όταν Enable='0' ο μετρητής μένει (παγώνει) στην ίδια τιμή.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σύντομη δικαιολόγηση της επιλογής σχεδίασης και της λειτουργίας του κυκλώματος

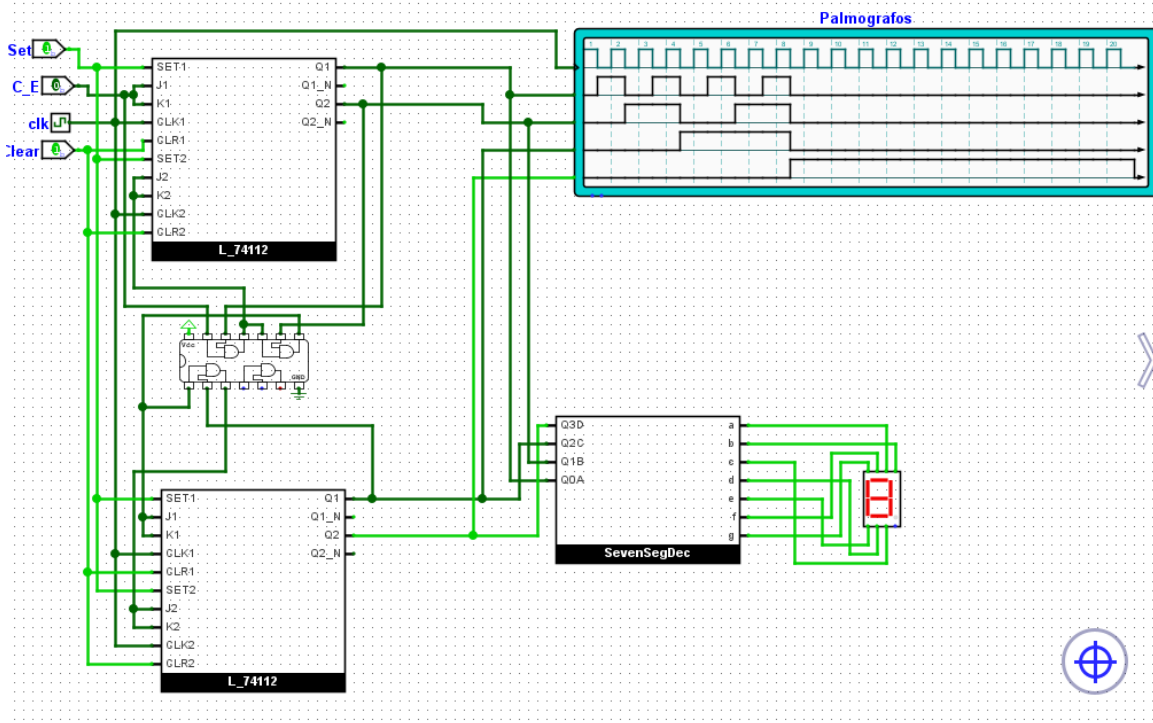
Ουσιαστικά χρησιμοποιήσαμε άλλη μία πύλη AND η οποία παίρνει ως εισόδους την είσοδο C_E του πρώτου Flip-Flop και την έξοδό του. Αυτό γιατί σύμφωνα με τον πίνακα αληθείας για το J-K Flip-Flop:

J	K	CLK	Q
0	0	↑	Q_0 (no change)
1	0	↑	1
0	1	↑	0
1	1	↑	$\overline{Q}_0$ (toggles)

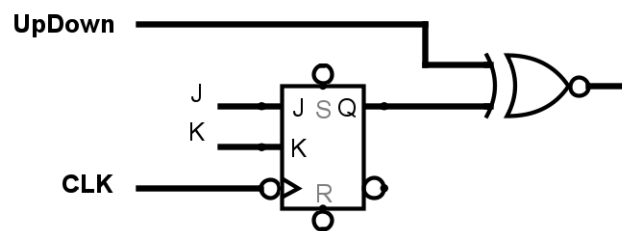
Όταν η C_E είσοδος γίνει 0 τότε η έξοδος την πρώτης πύλης AND θα γίνει 0 και έτσι θα μεταφερθεί στις εισόδους του 2^{ου} flip-flop και έτσι δεν θα υπάρχει αλλαγή κατάστασης. Με την ίδια λογική λειτουργούν και τα επόμενα flip-flop του κυκλώματός μας και έτσι όταν θέσουμε το C_E στο 0 ο μετρητής παγώνει στην ίδια τιμή.

Screenshot του κυκλώματος με παλμογράφο (για 20 καταστάσεις)

Στο τέλος του κύκλου 8 αλλάζουμε το C_E σε 0 και έτσι προκύπτει το παρακάτω:

A2. Με την βοήθεια του βασικού ακολουθιακού κυκλώματος του Σχ. 2 να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί στον simulator ένας **ασύγχρονος up/down δυαδικός μετρητής των 4-bit**. Η φορά της μέτρησης θα υπαγορεύεται από μία είσοδο *UpDown*. Συγκεκριμένα, όταν *UpDown* = “1” η μέτρηση πρέπει να γίνεται «προς τα πάνω» (0x0,0x1,0x2,...0xE,0xF, 0x0...,κ.ο.κ.), ενώ όταν *UpDown* = “0” η φορά της μέτρησης θα γίνεται «προς τα κάτω» (0x2,0x1,0x0,0xF, 0xE... κ.ο.κ.).

Σχήμα 1. Μετατροπή τελευταίας βαθμίδας καταχωρητή ολίσθησης

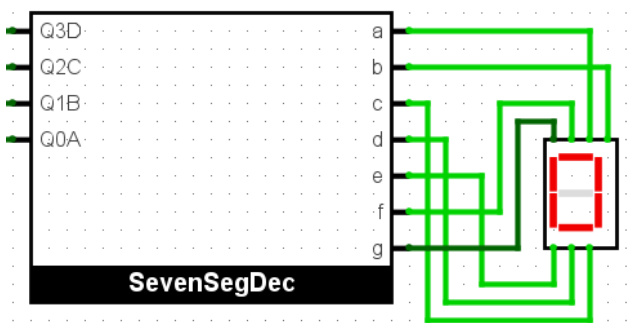
Παρατηρήσεις:

- ΜΗΝ χρησιμοποιείτε διακριτά στοιχεία λογικών πυλών. **Η όποια χρήση πυλών πρέπει να γίνεται με το αντίστοιχο ολοκληρωμένο από την Βιβλιοθήκη TTL/CEID.**

Για τη σχεδίαση του κυκλώματος να χρησιμοποιείτε **MONO**:

- Από την βιβλιοθήκη **TTL**: Ένα ολοκληρωμένο 74266.

- Από την βιβλιοθήκη **CEID LogicDesign LogisimEV(v1.2)**: Δύο ολοκληρωμένα 74LS112 (L_74112) και τον 7-segment Decoder (*SevenSegDec*),
- Από την βιβλιοθήκη **Input/Output-Extra**: Τον παλμογράφο (*Digital oscilloscope*)
- Από την βιβλιοθήκη **Input/Output**: Ένα 7-Segment Display
Ρυθμίστε τον παλμογράφο να απεικονίζει **5 σήματα συνολικά**: το clock (με συχνότητα 1Hz) και τις εξόδους των flip-flop Q0-Q3 **για 20 καταστάσεις**.
- Οι είσοδοι του 7-segment Decoder (*SevenSegDec*) Q0A-Q3D οδηγούνται από τις εξόδους των αντίστοιχων JK flip-flop, ενώ οι έξοδοι του *a, b, ..., f, g* συνδέονται απευθείας στις αντίστοιχες εισόδους *a, b, ..., f, g* του 7-Segment Display. Σε κάθε παλμό του ρολογιού θα πρέπει να εμφανίζεται το αντίστοιχο ψηφίο.hv

- **ΠΡΟΣΟΧΗ:** Τα JK flip-flop του 74112 είναι αρνητικής ακμής πυροδότησης και οι είσοδοι CLEAR(ή *Reset, R, nCLR*) και PRESET(ή *Set, S, nPRE*) είναι **Active Low**!
- **ΠΡΟΣΟΧΗ:** Για να ξεκινήσει το Flip-Flop να λειτουργεί σωστά πρέπει πρώτα να θέσετε την είσοδο CLEAR(ή *Reset, R, nCLR*) στο “0” (**CLEAR=0, εκκαθάριση**) και έπειτα να τη θέσετε στο λογικό “1”. Η είσοδος PRESET(*Set, S, nPRE*) πρέπει να συνδεθεί εξαρχής στο λογικό “1”
- Επιβεβαιώστε πριν την έναρξη της εξομοίωσης ότι η συχνότητα λειτουργίας (tick frequency) του CLOCK είναι ίση με **1Hz**. (Συμβουλευτείτε την παρουσίαση για τον simulator που βρίσκεται στα “Έγγραφα” του eclass του εργαστηρίου)

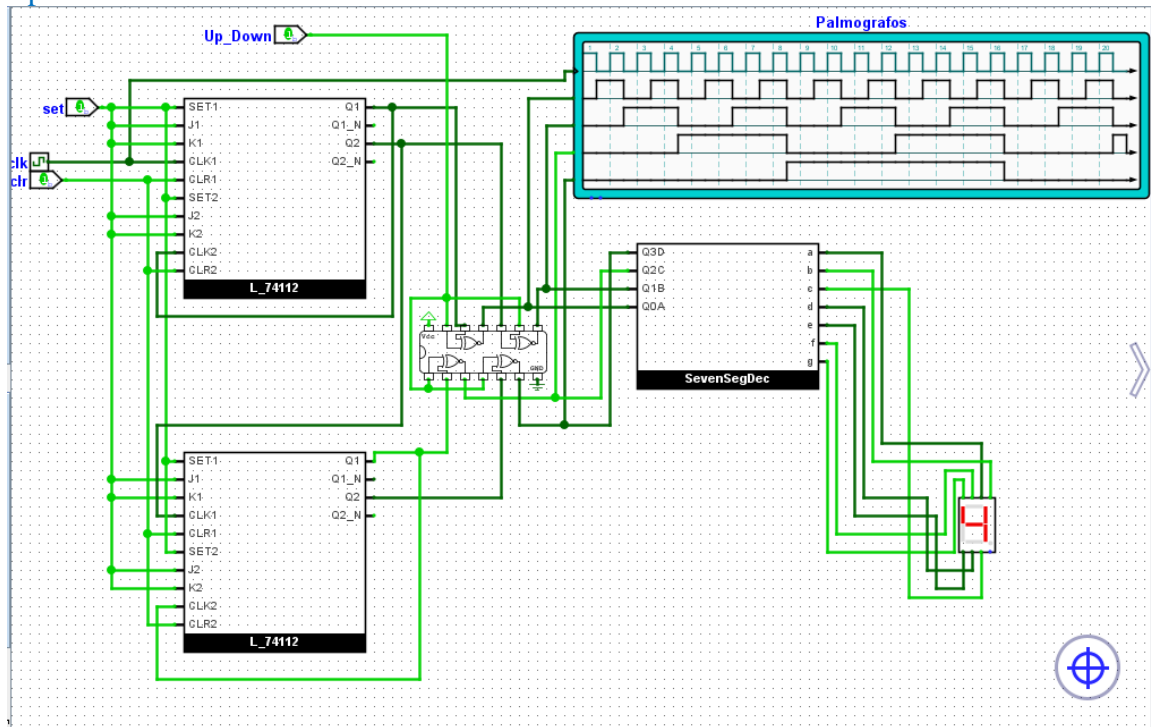
ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σύντομη επεξήγηση της λειτουργίας του κυκλώματος

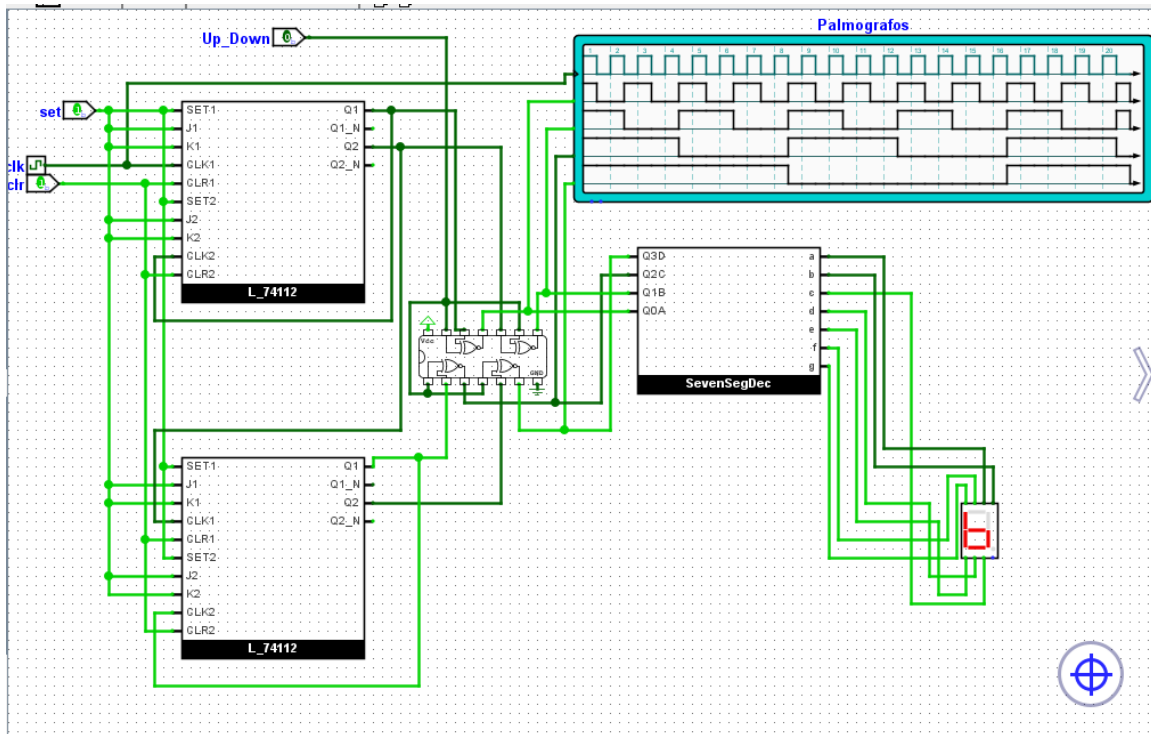
Σε κάθε πύλη XNOR συνδέεται η Up/Down και μια έξοδος από ένα Flip-Flop. Επίσης η έξοδος του κάθε Flip-Flop(εκτός του τελευταίου) συνδέεται ως ρολόι στο αμέσως επόμενο, ώστε να μπορεί να γίνει η κανονική και η αντίστροφη μετρήση.

Screenshot του κυκλώματος με παλμογράφο (για 20 καταστάσεις)

Για Up/Down = 1:

Για Up/Down = 0:

Μέρος Β – ΜΕΤΡΗΤΕΣ MOD-N

MODULO N Μετρητής

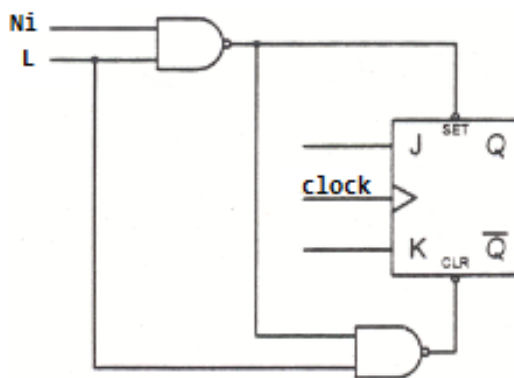
Ένας MODULO N μετρητής είναι ένας μετρητής (σύγχρονος ή ασύγχρονος), ο οποίος έχει N διαφορετικές καταστάσεις. Ο παραπάνω ορισμός του modulo N μετρητή, είναι πολύ γενικός χωρίς κανένα περιορισμό στο N. Στην πράξη ένας modulo N μετρητής συνήθως κατασκευάζεται συνδέοντας σειριακά m ΜΕΤΡΗΤΕΣ modulo $N_i, i=1, \dots, m$ με τρόπο ώστε:

$$N = N_1 * N_2 * N_3 * \dots * N_m.$$

Π.χ. Ένας modulo 105 μετρητής μπορεί να υλοποιηθεί με σειριακή σύνδεση τριών μετρητών modulo 3, 5 και 7 αντίστοιχα, μια και $3 * 5 * 7 = 105$.

Προγραμματιζόμενοι μετρητές (programmable counters).

Προγραμματιζόμενος counter, είναι κάθε counter του οποίου το modulo μπορεί να τροποποιηθεί με την βοήθεια κάποιων γραμμών ελέγχου και κάποιων γραμμών δεδομένων.

Σχήμα 3

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ- Μέρος Β

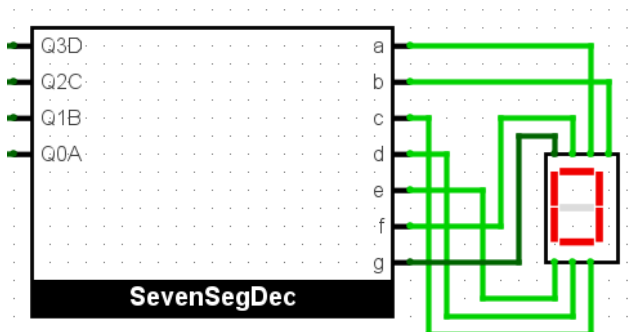
B1 Εξηγήστε την λειτουργία του βασικού κυκλώματος του Σχ. 3 και βασιζόμενοι σε αυτό να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε στον simulator έναν προγραμματιζόμενο **σύγχρονο** counter των 4-bits, ο οποίος θα μπορεί να τοποθετείται σε οποιανδήποτε επιθυμητή τιμή, N , μεταξύ 1 και 15 με την βοήθεια τεσσάρων (4) γραμμών δεδομένων **και να απαριθμεί από την τιμή N έως και το 15 (0xF)**. Η φόρτωση της τιμής $N(N_3N_2N_1N_0)$ και η εκκίνηση του counter θα γίνονται με την βοήθεια δύο (2) γραμμών ελέγχου, **Load** και **Enable**, αντίστοιχα.

Παρατηρήσεις:

- Αν η είσοδος $Enable=1$ τότε το κύκλωμα θα πρέπει να απαριθμεί από n μέχρι και το 15 (0xF), δηλαδή : $N \rightarrow N+1 \rightarrow \dots \rightarrow 15(0xF) \rightarrow N \rightarrow N+1 \dots$ κ.ο.κ . Αλλιώς θα πρέπει να παγώνει τη μέτρηση (κατά αντιστοιχία με το κύκλωμα του Ερωτ. Α1β).
- Το κύκλωμα θα πρέπει να «φορτώνει» την τιμή N στις εξής δύο περιπτώσεις α) Αν $Load=1$ ή κατά την μετάβαση από την τιμή 15 (0xF) (όπου πρέπει να λαμβάνει την τιμή ' N ' αντί της τιμής '0'). Για την φόρτωση του αριθμού $N(N_3N_2N_1N_0)$ να **τροποποιήσετε κατάλληλα το κύκλωμα του Σχ.3.**
- **ΜΗΝ** χρησιμοποιείτε σκέτα στοιχεία λογικών πυλών. Η όποια χρήση πυλών πρέπει να γίνεται με το αντίστοιχο ολοκληρωμένο από την Βιβλιοθήκη TTL/CEID.

Για την υλοποίηση του κυκλώματος χρησιμοποιήστε:

- Από την βιβλιοθήκη **TTL**: Όποια ολοκληρωμένα (λογικών πυλών) θέλετε
- Από την βιβλιοθήκη **CEID LogicDesign LogisimEV(v1.2)**: Δύο ολοκληρωμένα 74LS112 (L_74112) και τον 7-segment Decoder (*SevenSegDec*)
- Από την βιβλιοθήκη **Input/Output**: Ένα 7-Segment Display
- Οι είσοδοι του 7-segment Decoder (*SevenSegDec*) Q0A-Q3D οδηγούνται από τις εξόδους των αντίστοιχων JK flip-flop, ενώ οι έξοδοί του $a, b, \dots, f, g$ συνδέονται απευθείας στις αντίστοιχες εισόδους $a, b, \dots, f, g$ του 7-Segment Display. Σε κάθε παλμό του ρολογιού θα πρέπει να εμφανίζεται το αντίστοιχο ψηφίο.

- **ΠΡΟΣΟΧΗ:** Τα JK flip-flop του 74112 είναι αρνητικής ακμής πυροδότησης και οι είσοδοι CLEAR(ή *Reset*, *R*, *nCLR*) και PRESET(ή *Set*, *S*, *nPRE*) είναι **Active Low!**
- **ΠΡΟΣΟΧΗ:** Για να ξεκινήσει το Flip-Flop να λειτουργεί σωστά πρέπει πρώτα να θέσετε την είσοδο CLEAR(ή *Reset*, *R*, *nCLR*) στο “0” (**CLEAR=0, εκκαθάριση**) και έπειτα να τη θέσετε στο λογικό “1”. Η είσοδος PRESET(*Set*, *S*, *nPRE*) πρέπει να συνδεθεί εξαρχής στο λογικό “1”
- Επιβεβαιώστε πριν την έναρξη της εξομοίωσης ότι η συχνότητα λειτουργίας (tick frequency) του CLOCK είναι ίση με **1Hz**. (Συμβουλευτείτε την παρουσίαση για τον *simulator* που βρίσκεται στα “Έγγραφα” του *eclass* του εργαστηρίου)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σύντομη επεξήγηση της λειτουργίας του κυκλώματος του Σχ.3

<i>L</i>	<i>Ni</i>	<i>Set</i>	<i>Clear</i>	<i>Επεξήγηση</i>
0	0	1	1	
0	1	1	1	
1	0	1	0	
1	1	0	1	

Σύντομη δικαιολόγηση της επιλογής σχεδίασης και της λειτουργίας του απαριθμητή

Screenshot του κυκλώματος του απαριθμητή για $n=10$ (0xA)

